

Haydarpaşa Kitabı

Kent, Mekân, Mücadele

Editör

Ayça Yüksel

Katkı Sağlayanlar

Ayşen Dönmez

Can Bulubay

Can Şafak

Döndü Toker

Ebubekir Düzcan

Elifcan Duygun

Ergun Gedizlioğlu

Fuat Ercan

Gökhan Koçyiğit

Görkem Özdemir

Gül Köksal

Haluk Gerçek

İshak Kocabıyık

Melahat Kartal

Oğuz Öner

Sair Sinan Kestelli

Seher Aksel

Tugay Kartal

Yonca Kösebay Erkan

Haydarpaşa Kitabı: Kent, Mekân, Mücadele

Kitap Editörü

Ayça Yüksel

Katkı Sağlayanlar

Ayşen Dönmez, Can Bulubay

Can Şafak, Döndü Toker, Ebubekir Düzcan

Elifcan Duygun, Ergun Gedizlioğlu

Fuat Ercan, Gökhan Koçyiğit

Görkem Özdemir, Gül Köksal, Haluk Gerçek

İshak Kocabıyık, Melahat Kartal,

Oğuz Öner, Sair Sinan Kestelli, Seher Aksel

Tugay Kartal, Yonca Kösebay Erkan

Kapak Fotoğrafı

Hatice Ezgi Özçelik - "Haydarpaşa Geçer
Hülyalarından"

Bölüm Arası Görselleri

Çağrı Saray, Orhan Cem Çetin, Tarık Tolunay

Genel Yayın Yönetmeni

Dinç Çoban

Akademi Serisi Editörleri

Özge Güneş, Aras Aladağ

Yayına Hazırlık

Nihal Köseadağı, Yeliz Öztürk

Kapak Tasarım ve Dizgi

Aras Aladağ

Kadıköy Belediyesi Kültür Yayınları: 10

Akademi Serisi: 01

Kadıköy Belediyesi Kültür Yayınları, KASDAŞ'ın
tescilli markasıdır.

KASDAŞ - Kadıköy Sağlık Turizm Eğitim Çevre

Temizliği Otopark Hizmetleri

İnşaat Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.

Hasanpaşa Mahallesi Sarayardı Caddesi

Khalkedon İş Merkezi No: 98 Kadıköy / İstanbul
(216) 348 70 60

e-posta: kulturyayinlari@kadikoy.bel.tr

Yayıncı Sertifika No: 36199

ISBN: 978-605-69851-1-9

© Tüm hakları saklıdır.

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Hastane Yolu Sokak No: 1/6

Zeytinburnu / İstanbul

Tel: (212) 613 30 06

Matbaa Sertifika No: 48625

1. Baskı: Kasım 2021

Akademi Serisi, Kadıköy Belediyesi'nin
kent araştırmaları merkezi olan Kadıköy
Akademi bünyesinde hazırlanan
akademik kitaplardan oluşmaktadır.

Kadıköy Belediyesi Kültür Yayınları,
yayınladığı eserlerde Ömer Asım
Aksoy'un Ana Yazım Kılavuzu'nu esas
alır ve gerekli durumlarda Necmiye
Alpay'ın Türkçe Sorunları Kılavuzu'ndan
faydalanır.

Kadıköy, geçmişten günümüze kültür hayatımızın önemli odaklarından biri olagelmıştır. Birçok önemli kültür insanı, yazar, gazeteci, müzisyen, akademisyen Kadıköy’de yaşamış, burada üretmiş ve buraya değer katmıştır. Öyle ki Afife Jale’den Zaven Biberyan’a, Cemal Süreya’dan Fazıl Hüsnu Dağlarca’ya ismini sayamadığımız birçok değerli isim adeta Kadıköy’ün yaşayan kültür hazineleridir. Ancak geçmişten günümüze yerlerimizde üretilen kültürel değerler, Kadıköy’le sınırlı kalmamış; sanatın, edebiyatın, bilimin, felsefenin ve siyasetin evrensel düşün dünyasını yerelden besleyen bir nitelik taşımıştır. Biz de Kadıköy Belediyesi Kültür Yayınları ile bu evrensel düşün dünyasını zenginleştirmeyi ve kültür hayatımıza nitelikli eserler kazandırmayı amaçlıyoruz.

Söyleyebiliriz ki yaşadığımız kadim kentin korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması için harcadığımız çabanın kültürel alandaki izdüşümü olan bir kültür politikasını benimsiyoruz. Bu politikanın sadece bir ayağını oluşturan Kadıköy Belediyesi Kültür Yayınları ile hem bu kadim geçmişimize ışık tutacağız hem de çağdaşı olduğumuz kalemlerin eserlerini yayınlarak, sürekli olarak devinen ve gelişen kültür hayatımızın diri tutulmasına katkı sağlayacağız. Dolayısıyla, bilimsel ve akademik araştırmalar, kent belleği, anı ve sözlü tarih çalışmaları, edebiyat, sanat ve daha birçok alana dair nitelikli eseri okurla buluşturmayı hedefliyoruz.

Kadıköy Belediyesi Kültür Yayınları’nın tüm bu alanlarda özgün eserler yayınlarak kültür hayatımıza değer katacağını ve okurun beğenisini kazanacağını umuyorum.

Kadıköy Belediye Başkanı
Av. Şerdil Dara ODABAŞI

İÇİNDEKİLER

Sunuş	7
Editörün Sunuşu (Ayça Yüksel)	15
Mekân Krizi	
<i>Yonca Kösebay Erkan</i> Haydarpaşa'nın Kültürel Miras Değerlerinin Aktarımında Çok Yiğimli Anlatılar	39
<i>Gül Köksal</i> Anadolu Demiryolu Bütünselliği Bağlamında Haydarpaşa Garı, Limanı ve İstasyonların Sürekliliği Üzerine Bir Tartışma	65
<i>Fuat Ercan</i> Haydarpaşa Garı'nı Ne Yapmalı Oyunu: Demiryollarında Bütünlük Dikey Sosyal Sektörel Yapılanmadan Ayrışmaya	113
<i>Can Bulubay</i> Neoliberal Kent Politikaları ve Koruma İkileminde Haydarpaşa Garı Dönüşümü ve "Yerin Ruhunu"	159
<i>Ergun Gedizlioğlu</i> Söğütluçeşme Tren İstasyonu'nda Planlanan "AVM/Gar Projesinin" Ulaşım ve Trafik Etkileri	187
Kentsel Gündelik Yaşam	
<i>Yonca Kösebay Erkan</i> Haydarpaşa'daki Küskün Demiryolu Yapılarının Mimarisine Tarihsel Bir Bakış	197
<i>Elifcan Duygun & Gökhan Koçyiğit</i> Haydarpaşa Garı'nın Yeldeğirmeni Mahallesi'nin Mekânsal Kimliğine Etkisi	227
<i>Haluk Gerçek</i> Haydarpaşa Garı ve İstanbul Ulaşımı	267
<i>Döndü Toker</i> Yeşilçam Sineması'nda Haydarpaşa İmgesi ve Göç	281
<i>Ebubekir Düzcan</i> İşe Yarar Bir Gar: Yeni Türkiye Sineması'nın Hayaleti	301
<i>Sair Sinan Kestelli & Oğuz Öner</i> Haydarpaşa Garı'nı Ses Peyzajı Çalışmaları Üzerinden Düşünmek	323
<i>Görkem Özdemir</i> Trenler Nerede? COVID-19 Salgını Sırasında Haydarpaşa'nın Seslerine Akustik Epistemolojik Bir Yaklaşım	355

Mücadelenin Mekânı

Ayça Yüksel

Neoliberal Çitlemelere Karşı

Kentsel Mücadelenin “Haydarpaşa” Momenti 395

Can Şafak

Demiryollarında Sendikacılığın İlk Yılları:

Haydarpaşa Sendikası (1950-1963) 445

Ayşen Dönmez (Röportaj)

Demiryollarında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Haydarpaşa Mücadelesi 473

Tuğay Kartal (Röportaj)

“Haydarpaşa Mücadelesi, İçinde Hep İlkleri Barındırıyor” 495

Seher Aksel (Röportaj)

Demiryolculuğun Erkek Egemen Çalışma Ortamında

Kadınlık Deneyimleri 517

İshak Kocabıyık (Röportaj)

Haydarpaşa'nın Biriktirdiği Direnme,

Örgütlenme ve Mücadele Geleneği 523

Melahat Kartal (Röportaj)

Kentsel Müşterek Yaşamın Mekânı Olarak Haydarpaşa 545

Yazar Özgeçmişleri 555

Sunuş

Bu çalışma, Kadıköy Belediyesi Kültür Yayınları *Akademi Serisi*'nin ilk yayınıdır. *Akademi Serisi*, akademisyenlerin ve bağımsız araştırma yürütenlerin yerel yönetimle ortak politika geliştirmesine duyulan ihtiyaçtan hareketle kurulan Kadıköy Belediyesi Akademi'nin yayın faaliyetidir. *Akademi Serisi*'nin temeli; kentlerin daha adil, ekolojik, özgür ve demokratik bir yapıya kavuşmasını sağlamaya yönelik bir perspektifle bilgi üretimine ve paylaşımına dayanmaktadır. Bu doğrultudaki politik, iktisadi, kültürel vb. her türden farklı gündelik kentsel birikimi, disiplinlerarası bir yaklaşımla tartışan çalışmaları bir araya getirecek bir seri olarak planlanmaktadır. Böylece, kentsel alana dair olan birbirinden bağımsız bilgi ve deneyim birikimlerinin derlenmesiyle ortaya çıkarılacak bu zenginliğin, kamusal fayda güdüsüyle geniş kesimlerin erişimine açılması amaçlanmaktadır. Bunu aynı zamanda, kentleşme dinamikleri ve politikalarına dair eleştirel bir tutum ve vizyon üretmeye yönelik bir girişim olarak okumak da mümkündür.

Akademi Serisi'nin *Haydarpaşa Kitabı: Kent, Mekân, Mücadele* başlıklı ilk yayını da bu çabanın ilk adımıdır. Yukarıda aktarılan ilkelerin bir uzantısı olarak, kitabın hazırlığı da bağımsız bir kadın araştırmacı olan Ayça Yüksel editörlüğünde yürütülmüştür. Kitabın içerik çalışması açık bir makale çağrısı ile başlamış, bu çağrı ile Haydarpaşa Garı ve çevresi üzerine mekân, mimari, sendikal mücadele, kentsel muhalefet, sinema ve arkeoloji alanlarında hazırlanan araştırmalar, vaka incelemeleri, analitik metinler ve veri analizi formatlarında çalışmalar için başvurular toplanmıştır. Başvuruların eksik kaldığı alanlara ilişkin olarak ise bu alanlarda çalışan akademisyenlerle iletişime geçilmiştir. Tüm makaleler değerlendirilirken ise güncellik, eleştirelilik, tarihsellik, özgünlük gibi niteliklerin varlığı öncelenmiştir. Nihayetinde, arkeoloji alanındaki bilgilerin sınırlı olması gibi gerekçelerle erişemediğimiz alanlar olduysa da amaçladığımız gibi Haydarpaşa Garı'nı, kent yaşamındaki biricik rolünü vurgulayacak biçimde konu edinen disiplinlerarası bir çalışma ortaya çıkmıştır.

İçerik itibarıyla kitap, Haydarpaşa Garı'nın son 20 yıllık serüvenine dair bir izlek de sunmaktadır. Haydarpaşa Garı, Türkiye'de kentleşme dinamiklerinin farklı boyutlarını bir arada düşünebilmeye olanak sağlayan az sayıdaki mekânlardan biridir. Bu anlamıyla da yalnızca Kadıköy veya İstanbul için değil, tüm Türkiye için tarihsel, kültürel ve sosyolojik an-

lamda özgün bir mekândır. Pek çok kültürel ve sanatsal eserde, anıların, emeğin, anlatının mekânını oluşturan Gar, kullanıma kapatılmış olsa bile hafızalardaki ve tahayyüllerdeki önemini korumaktadır. Bunun sebebi, sessiz görünen bu mekânın, demokratik talepleri birleştiren bir *kullanım değeri* taşımasından ileri geliyor gibi görünmektedir. Haydarpaşa Kitabı çalışmasına ilham veren de özlem duyduğumuz Haydarpaşa Garı'nın bu ufkudur. Bir sanat eseri, bir mimari yapı, bir demiryolu mirası, bir direniş mekânı, seslerin bulunduğu bir yer, mahalle mekânı, film karesi ve daha birçok farklı formda Haydarpaşa hikayelerini barındıran çalışmamızda, Gar'ın imkanlarını kayıtlı altına alıyoruz.

Dünden Bugüne Haydarpaşa

II. Abdülhamit'in buyruğu ile yapımına başlanan ve 1908'de açılan Haydarpaşa Garı, Bağdat ve Hicaz Demiryollarının, İstanbul'daki merkezi olarak planlanmış ve dünyadaki diğer garlar gibi Haydarpaşa Garı da I. Dünya Savaşı sırasında asker ve mühimmat aktarımında kullanılmıştır. 1917'de bir sabotaj sonucu çıkan yangın nedeniyle Gar'ın büyük bir bölümü hasar görmüştür. Gar'a ikinci büyük hasarı veren de ham petrol yüklü *Independenta* adlı tankerin bir gemiyle çarpışması sonucu gerçekleşen 15 Kasım 1979 patlamasıdır. Patlamanın ardından başlayan restorasyon ancak 1983 yılında tamamlanabilmiştir.

1997 yılında Koruma Kurulu kararıyla 1. Grup Korunması Gereken Kültür Varlığı olarak tescil edilen Haydarpaşa Garı, 2000'li yıllar itibariyle hız kazanarak tüm İstanbul'u etkisi altına alan neoliberal kentsel dönüşüm projelerinin de hedefi haline gelmiştir. Gar'ın işlevine müdahaleye yönelik iddialar 2004 yılında ortaya çıkmaya başlamıştır. "Haydarpaşa Port" ve "Dünya Ticaret Merkezi ve Kruvaziyer Liman" projeleri bu dönem su yüzüne çıkmıştır. Bu gibi projelerle Gar binasının otel, müze, alışveriş merkezi ya da hepsi bir arada olacak şekilde yeniden işlevlendirilmesi hedeflenmiştir. Ardından, 2005'te gerçekleşen Uluslararası Cannes Emlak Fuarı'nda, dönemin İstanbul Büyükşehir Belediye (İBB) Başkanı Kadir Topbaş'ın "Haydarpaşa Gar ve Liman Alanı Dönüşüm Projesi"ni dile getirmesinden kısa bir süre sonra, Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası (BTS) ve TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir ve Kadıköy Şubeleri yürütücülüğünde sürdürülen Haydarpaşa Dayanışması kurulmuştur. 2006 yılında Haydarpaşa Garı ve çevresi, Tarihi ve Kentsel Sit Alanı ilan edilmiştir. Bu karardan yaklaşık üç ay sonra Gar binasında ruhsatsız bir inşaat faaliyeti başlamış, Mimarlar Odası'nın suç duyurusunda bulunması üzerine inşaat durdurulmuştur.

2010'da yapılan restorasyon çalışması sırasında çıkan yangın ile Gar'ın çatısı tamamen yanmıştır. 2011'de Gar ve çevresinin kültür, turizm ve ticaret alanına dönüşmesinin önünü açan imar planı İBB Meclisi'nde kabul edilmiştir. Ardından, 2012'de ana tren seferlerinin durdurulması ile Gar merdivenlerinde bugüne dek süren haftalık nöbet tutulmaya başlanmıştır. Aynı yıl Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları (TCDD); Haydarpaşa için Özelleştirme İdaresi'ne başvurmuş, 2013'te de banliyö seferlerinin tamamen durdurulmasıyla kentle ve kullanıcılarla olan bağı bütünüyle koparılmıştır. 2014 yılında ise Kadıköy Belediyesi, TCDD Genel Müdürlüğü tarafından yapılan Haydarpaşa Gar binası rölöve, restitüsyon ve restorasyonu ile ilgili ruhsat başvurusunu reddetmiştir.

2016 yılında başlayan restorasyon çalışmalarında Gar sahasındaki raylar da sökülmeğe başlanmıştır. Rayların altından 2 bin 500 yaşındaki Khalkedon şehri çıkmıştır. Antik şehre ait mimari kalıntıların bulunduğu alana yönelik arkeolojik kazı çalışmaları halen sürmektedir. Ancak İstanbul Arkeoloji Müzesi'nin, mevcut duruma dair elde edilen arkeolojik verileri kamuoyu ile henüz paylaşmamış olması nedeniyle kitabımızda bu konuya yer verilememiştir. Arkeolojik kazılar da tıpkı dönüşüm projeleri gibi, Gar'ın işlevini değiştirecek türden projelere konu edilmiştir. Bu vesileyle, Haydarpaşa'nın müze yapılmasına dair öneriler bir kez daha konuşulmaya başlanmıştır.

Günümüzde restorasyon çalışmaları devam eden Gar, hala trensizdir. Dahası, Gar binası gibi, tren istasyonları da atıl bırakılmıştır. Denilebilir ki 2000'li yıllarla birlikte Haydarpaşa Garı'nın mekânsal ve toplumsal belleğini yok etme eğilimi taşıyan somut girişimlere dayalı çok boyutlu bir süreç yaşanmıştır. Gar, yukarıda özetle vermeye çalıştığımız kronolojinin ötesinde birçok çılgın projeye de konu edilmiştir. Bu projelerde, bazen Manhattan'a bazen Venedik'e benzetilmeye çalışılmıştır. Bazen de "Haydarpaşa Olimpiyatları" adıyla projelendirilerek sürekliliği bir biçimde dönüşüm stratejisine tabi tutulmuştur. Son olarak Ulaştırma Bakanlığı'nın 2021 yılında yaptığı açıklamalara göre ise Haydarpaşa Garı'nın kendi işlevine uygun şekilde kalacağı yinelenmiştir. Ancak yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi, resmi makamların Haydarpaşa konusundaki fikirleri sıklıkla değişmekte, Gar sürpriz projelerle kamuoyunun gündemine girmekte ve bu anlamıyla Gar'ın geleceği belirsizliğini korumaktadır.

Mekân, Kent, Mücadele...

Haydarpaşa Garı'nın bugüne uzanan yukarıdaki hikayesi, bu kitapta *mekân*, *kent* ve *mücadele* olarak birbiriyle ilişkili üç temel kentsel bo-

yuta tekabül edecek alt başlıklarla derlenmiştir. *Mekân Krizi* başlıklı ilk bölümde, Haydarpaşa'nın dönüşümüne odaklanan çalışmalar; *Kentsel Gündelik Yaşam* başlıklı ikinci bölümünde, Haydarpaşa'nın kent hayatına kazandırdığı değerlere ve imgelere odaklanan çalışmalar; *Mücadelenin Mekânı* başlıklı üçüncü bölümde ise Haydarpaşa Garı'nın kuruluşundan itibaren ortaya çıkan toplumsal hareketler birikimine odaklanan çalışmalar bir araya getirilmiştir. **Ayça Yüksel**'in kaleme aldığı *Haydarpaşa'nın Belleği* başlıklı Editörün Sunuşu da Haydarpaşa Kitabı'na teorik bir bütünlük içerisinde bakmamızı sağlayacak bir altlık oluşturmaktadır. Yüksel burada, kendi ifadesiyle "kendine özgü katmanlı bir belleğin taşıyıcısı olan Haydarpaşa Garı"nın anlamlarını, kitabın alt başlıklarını oluşturan kavram seti üzerinde yoğunlaşan bir kentsel teori perspektifiyle yorumlamaktadır. Yüksel'in yazısını, *Mekân Krizi* bölümünün açılışı ile örtüştürdüğümüz bir sanat çalışması takip ediyor.

Sanatçı **Çağrı Saray**'ın *Bellek Mekânları no:1, v.2* adlı mürekkep çalışması, mekân ile belleğin kesişiminde, toplumsal olanla mimari olanı birlikte irdeliyor. Bellek üretim sürecini kentsel tahribatla ilişkili biçimde okumamızı sağlıyor. Saray böylece, Haydarpaşa'yı, belleksizleşmeye karşı hafızaların gücüne dayanan bir yapı olarak düşünmeye davet ediyor.

Kitabın *Mekân Krizi* başlıklı ilk bölümü **Yonca Kösebay Erkan**'ın kaleme aldığı *Haydarpaşa'nın Kültürel Miras Değerlerinin Aktarımında Çok Yiğimli Anlatılar* başlıklı makalesi ile açılıyor. Kösebay, Haydarpaşa'yı çevresiyle ilişkili bir biçimde şekillenen toplumsal bir mekân olarak değerlendiriyor. Gar'ı kentsel kültürel miras kavrayışı temelinde değerlendirdiği makalesini Kösebay, Gar'ın yeniden kullanıma açılması çağrısı ile sonlandırıyor. Bölümün, *Anadolu Demiryolu Bütünselliği Bağlamında Haydarpaşa Garı, Limanı ve İstasyonların Sürekliliği Üzerine Bir Tartışma* başlıklı ikinci makalesinde **Gül Köksal**, Haydarpaşa Garı, Limanı ve İstasyonlarını, Anadolu Demiryolu bütünselliği bağlamında değerlendiriyor. Köksal, kentsel dönüşüm gibi politikaların tehdit ettiği ortak değerlerimizi yaşatmanın önemine vurgu yapıyor. **Fuat Ercan** ise *Haydarpaşa Garı'nı Ne Yapmalı Oyunu: Demiryollarında Bütünleşik Dikey Sosyal Sektörel Yapılanmadan Ayrışmaya* başlıklı makalesinde okuru, trenlerin Haydarpaşa Garı'ndan uzaklaştırılma sebepleri ve çözümleri üzerine birlikte düşünmeye çağırıyor. Haydarpaşa Garı ve İstasyonların, İstanbul'un kent kimliği açısından taşıdığı öneme de işaret eden Ercan, Gar'ın kaynağa dönüştürülecek bir arazi olarak görülmesini eleştiriyor. **Can Bulubay**'ın *Neoliberal Kent Politikaları ve Koruma İkileminde Haydarpaşa Garı Dönüşümü ve "Yerin Ruhu"* başlıklı makalesi ise Haydarpaşa'yı neoliberal

politikalar temelinde eleştirel bir perspektifle değerlendiriyor. Bulubay, kent hafızasını baskılayan bu süreçlerin, *yerin ruhunu* nasıl tahrip ettiğini ortaya koyuyor. **Ergün Gedizlioğlu**, “AVM / Gar Projesinin” *Ulaşım Trafiğine Etkisi* makalesinde, Söğütlüçeşme Tren İstasyonu’na yönelik gar fonksiyonu projelerini, ulaşım planlaması ilkeleri temelinde tartışıyor. Gedizlioğlu planın uygulanmasının yaratacağı sorunları ortaya koyarken burada bir kamu yararı olmadığını altını çiziyor.

Kitabın ikinci bölümünün girişinde ise **Tarık Tolunay**’ın *Fractal İstanbul* serisinin *Haydarpaşa Panorama* adlı çalışması yer alıyor. Tolunay’ın Haydarpaşa’ya değen çeşit çeşit hikayeyi anlatan yüzlerce detaydan oluşan çalışması, bazen Nazım Hikmet şiirinden bir kareyi canlandıran bazen de Paşabahçe Vapuru olarak karşımıza çıkan bir harita niteliği taşıyor.

Kentsel Gündelik Yaşam başlıklı ikinci bölüm, **Yonca Kösebay Erkan**’ın Gar ve çevresinin mimari özelliklerine dair tarihsel bir değerlendirme sunduğu *Haydarpaşa’daki Küskün Demiryolu Yapılarının Mimarisine Tarihsel Bir Bakış* başlıklı makalesi ile başlıyor. Makale, Haydarpaşa Garı ve çevresinin, demiryolu mirasının bir parçası olarak ele alan bir perspektif sunuyor. Bölümün *Haydarpaşa Garı’nın Yeldeğirmeni Mahallesi’nin Mekânsal Kimliğine Etkisi* başlıklı ikinci yazısında **Elifcan Duygun ve Gökhan Koçyiğit** ise Gar’ın etkileşim halinde olduğu mahallenin geçirdiği toplumsal ve morfolojik değişimlere etkisini irdeliyor. Duygun ve Koçyiğit, kentsel kimliğin korunmasının önemine de işaret ediyorlar. *Haydarpaşa Garı ve İstanbul Ulaşımı* başlıklı makalede **Haluk Gerçek**, Gar’ın kendi yaşamındaki izlerinden yola çıkıyor. Gerçek, *yaşayan kentsel bir imge* olarak nitelediği Haydarpaşa’nın, ulaşım fonksiyonunun korunmasının kente katacağı faydaları ortaya koyuyor. Kent başlıklı bu bölümün dördüncü makalesi olan *Yeşilçam Sineması’nda Haydarpaşa İmgesi ve Göç* başlıklı yazısıyla **Döndü Toker**, Yeşilçam filmlerinin uğrak mekânı olarak Haydarpaşa Garı’nı, göç olgusu temelinde sosyolojik bir perspektif ile tartışıyor. Ardından **Ebubekir Düzcân**, *İşe Yarar Bir Gar: Yeni Türkiye Sineması’nın Hayaleti* başlıklı makalesinde, Yeşilçam’da Haydarpaşa Garı ile kurulan ilişkinin Yeni Türkiye Sineması’na yansıyan dönüşümlerinin izini sürüyor. *Haydarpaşa Garı’nı Ses Peyzajı Çalışmaları Üzerinden Düşünmek* başlıklı makalede **Sair Sinan Kestelli** ve **Oğuz Öner**, Haydarpaşa Garı’yla ilgili yapılmış araştırmalar, gürültü haritaları gibi çalışmalar üzerinden Gar’ın ses peyzajını tartışmaya açıyor. Kestelli ve Öner, Gar’ın ses peyzajını çoklu ses kaynakları veya katmanlarından oluşan özgün bir karışım olarak tasvir ederken bu alandaki gelecek çalışmalara da ışık tutuyor. **Görkem Özdemir**’in *COVID-19 Salgını Sırasında*

Haydarpaşa'nın Seslerine Akustik Epistemolojik Bir Yaklaşım başlıklı makalesi, trensiz Haydarpaşa Garı'nın ses çevresine odaklanan etnomüzikoloji yöntemlerine dayalı saha araştırmasının bulgularını sunuyor. Özdemir, Gar'ın dışarıdan görüldüğü kadar sessiz olmadığını gösteriyor.

Kitabın üçüncü bölümü **Orhan Cem Çetin**'in *Yeni Çağ* (2011) serisinde yer alan *Haydarpaşa* adlı fotoğrafı ile açılıyor. Fotoğraf, 28 Kasım 2010'da, saat 15.00 civarı kendini gösteren çatı yangınına kayıt altına alıyor. Çetin'in belge niteliği taşıyan bu fotoğrafı, yangını ve yaratıcılarını anımsatırken, bu felaketten doğan yeni olasılıklar üzerine düşünmemize olanak sağlıyor.

Mücadelenin Mekânı başlıklı üçüncü bölümün ilk yazısı olan *Neoliberal Çitlemelere Karşı Kentsel Mücadelenin "Haydarpaşa" Momenti* adlı makalesiyle **Ayça Yüksel**, Haydarpaşa Garı mücadelesini meydana getiren politik, tarihsel ve iktisadi koşulları değerlendiriyor. Yüksel, koşulların örgütlenme ve mekânı ele geçirme gibi eylem biçimlerine etkisini irdelerken, Gar mücadelesinin diğer kentsel toplumsal hareketlerden farklarını ortaya çıkarıyor. Ardından **Can Şafak**, *Demiryollarında Sendikacılığın İlk Yılları: Haydarpaşa Sendikası (1950-1963)* başlıklı makalesi ile Haydarpaşa'da sendika hareketinin şekillendiği döneme dair bir perspektif sunuyor. Şafak, sendikaların çalışma raporları, gazeteler ve fotoğraflar gibi arşiv malzemelerinin izini sürüyor. Bu bölümdeki diğer metinler ise Haydarpaşa Garı mücadelesinin gelişiminde önemli rol oynayan kişilerle yaptığımız röportajlardan oluşuyor. İlk olarak *Demiryollarında Çalışma ve Örgütlenme Koşullarında Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Haydarpaşa Mücadelesi* başlıklı **Ayşen Dönmez** röportajı ile başlıyor. 38 yıl boyunca demiryolculuk yapan **Dönmez**'in röportajı, emek mücadelesi ile toplumsal cinsiyet mücadelesinin kesiştiği bir perspektifi ortaya koyuyor. *Haydarpaşa Mücadelesi İçinde Hep İlkleri Barındırıyor* başlıklı **Tugay Kartal** röportajı ise Gar mücadelesinin özgünlüklerini tarihsel bir izlek temelinde irdeliyor. Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası (BTS) üyesi ve Haydarpaşa Dayanışması'nın aktivisti olan Kartal, emeğin örgütlenme biçimlerindeki dönüşümü ile Haydarpaşa mücadelesini birlikte okuyabileceğimiz 16 yıllık bir deneyim paylaşıyor. Türkiye'nin ilk kadın makinisti **Seher Aksel** ile yaptığımız *Demiryolculuğun Erkek Egemen Çalışma Ortamında Kadınlık Deneyimleri* başlıklı röportajda demiryollarında kadın olmayı, saha deneyimine dayandıran bir anlatım sunuyor. Paylaşımların, zorlukların, mücadelenin, arkadaşlıkların mekânı olarak Haydarpaşa'nın vazgeçilmez olduğunu ifade ediyor. *Haydarpaşa'nın Biriktirdiği Direnme, Örgütlenme ve Mücadele Geleneği* başlıklı röportajda, BTS'nin kurucula-

rından ve eski genel başkanlarından **İshak Kocabıyık** ile sendikal mücadelede Haydarpaşa'nın yerini irdeliyoruz. Kocabıyık, emekçilerin evi, ekmek kapısı olarak nitelediği Haydarpaşa'nın sendikal örgütlenme için de nirengi noktası olma biçimlerini belirli tarihsel uğraklar üzerinden ortaya koyuyor. *Mücadele* bölümünün *Kentsel Müşterek Yaşamın Mekânı Olarak Haydarpaşa* başlıklı son röportajında, hayatını büyük bir bölümünü lojmanlarda geçiren **Melahat Kartal**, bugüne dek süren Pazar Nöbetleri'ni, ilk eylem ile birlikte ortaya çıkan inat, sabır ve arkadaşlık duygularına bağlıyor. Kartal, lojmanlardaki yaşam ile Gar mücadelesi arasındaki ilişkiye kendi deneyimi üzerinden ışık tutuyor.

*

Haydarpaşa Kitabı: Mekân, Kent, Mücadele ile mimarlık tarihi, kültürel ve endüstriyel miras, kentsel politika, ekonomi-politik, kentsel ulaşım ve planlama, mekânsal kimlik, sinema ve sanat çalışmaları, akustik ekoloji ve ses peyzajı/çevresi, kentsel toplumsal hareketler ve emek mücadelesi alanından araştırma ve analizleri demiryolcuların ve sendikacıların tanıklıkları ile bir araya getirdik. Bu sayede Haydarpaşa Garı'nın zenginliğini kayıt altına alan bir adımı attık. Bu akademik araştırma kitabının, kentsel çevre üzerine düşünebileceğimiz farklı boyutları ile Haydarpaşa'nın, arkeolojik kazıları, siloları, ekosistemi gibi araştırılmayı bekleyen farklı yönleri üzerine bilgi üretmenin değerini ortaya çıkarmasını umuyoruz.